

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ДОВА ІВАННА ВАСИЛІВНА

УДК 332.122 (477.87) (23.0)

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Спеціальність 08.00.05 –
Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Ужгород – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор

Газуда Леся Михайлівна,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Міністерства освіти і науки України, професор кафедри економіки і підприємництва, м. Ужгород.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор

Ковальська Любов Леонідівна,

Луцький національний технічний університет Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, м. Луцьк;

кандидат економічних наук, доцент,

Волощук Надія Юріївна,

Карпатський інститут підприємництва, ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри економіки та менеджменту, м. Хуст.

Захист відбудеться 1 жовтня 2019 року о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К61.051.02 ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14, ауд. 401.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий 30 серпня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук,
доцент

В.М. Бондаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нині актуалізується питання інноваційного розвитку національної економіки в цілому й регіональної зокрема. Складні умови господарювання зумовлюють необхідність формування інноваційної моделі розвитку передусім на регіональному рівні. Пошук оптимальної моделі інноваційного розвитку потребує дослідження наукових підходів до розкриття його сутності.

У регіональному вимірі інноваційність розвитку територіальних економічних систем залежить від державних органів влади, органів місцевого самоврядування, зрештою громади, їх адаптивності і можливості швидкого реагування на постійні трансформаційні зміни як зовнішнього, так і внутрішнього середовища в умовах ринку. Вагомого значення при цьому набуває виваженість підходів до прийняття управлінських рішень стосовно забезпечення регіонального розвитку на основі інновацій, з одночасним урахуванням потенційних можливостей та специфічних властивостей регіону, з метою формування комфортного життєвого середовища його мешканців.

Концептуальні основи забезпечення управління інноваційним розвитком, у тому числі на рівні регіональної економічної системи, окреслено у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема цим питанням присвячено наукові праці таких дослідників, як: Н. Васильєв, І. Вахович, Н. Ващук, О. Веремейчик, А. Власова, Н. Волощук, Л. Газуда, Г. Денисюк, О. Доценко, С. Ілляшенко, В. Кавур, Д. Карлюк, Л. Ковальська, Н. Кобельчук, М. Кондратьєв, Л. Кудабаєв, І. Кутєєв, Л. Куцеконь, Т. Куценко, В. Моїсєєв, А. Напалков, К. Прокоф'єв, М. Рошко, Н. Рудь, Б. Твисс, Н. Соломатин, С. Тихомиров, Л. Федулова, І. Штулер, Й. Шумпетер та ін., де висвітлено теоретичні основи інноваційного потенціалу промислових регіонів.

Результативність інноваційного регіонального розвитку залежить від посилення процесу дифузії нововведень у багатогранних сферах і видах економічної діяльності, що у перспективі дасть поштовх до економічного зростання регіону, сприятиме інноваційній активізації суб'єктів господарювання в межах територіальної системи. Необхідність пошуку моделі інноваційного розвитку економіки регіону зумовлює потребу оцінювання, виявлення особливостей і факторів впливу на її забезпечення, дослідження тенденцій і змін у процесі формування потенціалу та активізації інноваційності функціонування суб'єктів господарювання. Актуалізація запровадження інноваційних процесів розвитку у сфері регіонального господарювання сприятиме підвищенню рівня результативності територіального зростання, освоєнню нових і розширенню вже існуючих ринків збуту продукції та надання послуг, створенню додаткових робочих місць з одночасним зниженням рівня безробіття і підвищенням рівня зайнятості місцевих мешканців, позитивно вплине на формування і підвищення життєвого рівня населення регіону, його добробут і благополуччя.

Незважаючи на значні наукові розробки у сфері інноваційного розвитку, додаткового дослідження потребують питання регіонального зростання на

інноваційній основі з метою виявлення та врахування територіальних особливостей функціонування економічної системи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Рекомендації і пропозиції автора використано у процесі виконання науково-дослідної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (довідка № 1974/01-14 від 23.05.2019 р.). Робота також пов'язана з виконанням наукових досліджень кафедрою бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту на тему «Формування конкурентних позицій бізнесу та територій в умовах глобалізаційного поглинання» (номер державної реєстрації 0118U004532), в межах яких автором узагальнено інноваційні підходи до забезпечення розвитку регіональної економічної системи, окреслено конкурентні переваги інноваційного зростання в умовах глобалізаційного поглинання.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування науково-теоретичних засад регіонального виміру і практичних рекомендацій щодо забезпечення інноваційного розвитку економічної системи країни та її регіонів. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретико-методичні засади інноваційного розвитку регіону в умовах трансформаційних змін;
- визначити наукові засади інституційного забезпечення регіонального інноваційного розвитку;
- розглянути методика дослідження регіонального виміру інноваційного розвитку, зокрема через призму наукових принципів забезпечення інноваційного розвитку регіональної системи;
- здійснити системний аналіз особливостей та виявити тенденції розвитку пріоритетних видів економічної діяльності на інноваційній основі;
- проаналізувати фінансове забезпечення інноваційного розвитку регіону;
- здійснити поетапне оцінювання рівня інноваційного розвитку регіону;
- узагальнити зарубіжний досвід формування інноваційного середовища регіону;
- визначити фактори впливу на забезпечення інноваційності регіонального зростання;
- окреслити концептуальні виміри активізації інноваційного зростання регіону.

Об'єктом дослідження є процеси активізації інноваційного розвитку в регіональному вимірі.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і організаційно-практичних засад забезпечення перспектив інноваційного розвитку в межах територіальної економічної системи, зокрема області.

Методи дослідження. Теоретичні питання проведених досліджень базуються на доробку сучасної економічної теорії з проблем забезпечення регіонального інноваційного розвитку.

У роботі використано наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблем інноваційного розвитку, перспектив активізації і формування моделі інноваційного зростання регіону.

У процесі наукового дослідження використовувалася сукупність таких методів: *узагальнення та наукової абстракції* – з метою конкретизації понятійно-

категоріального апарату; *монографічний* – при висвітленні наукових поглядів вчених на досліджувані проблеми; *системно-структурного підходу* – при дослідженні факторів впливу на забезпечення інноваційного розвитку регіону; *статистико-економічного аналізу* – при здійсненні аналізу функціонування і розвитку пріоритетних сфер і видів економічної діяльності; *порівняльного аналізу* – при виявленні регіональних вимірів, або ж особливостей інноваційного розвитку, та зіставленні показників діяльності суб'єктів господарювання; *економіко-математичного моделювання* – при розробленні матриці інноваційного регіонального розвитку, формуванні багатофакторної моделі інноваційного розвитку регіону.

Інформаційною базою досліджень є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; статистична та звітна інформація, що характеризує рівень соціально-економічного й інноваційного розвитку територій регіону; матеріали науково-дослідних робіт, які виконувались у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», результати власних розробок автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у системному дослідженні теоретичних положень і розробленні методичних рекомендацій щодо формування і забезпечення інноваційного розвитку в умовах трансформаційних змін. У результаті дисертаційного дослідження отримано такі основні положення, що визначають наукову новизну і виносяться на захист:

удосконалено:

- понятійно-категорійний апарат інноваційного розвитку регіону через призму авторського визначення його сутності як процесу забезпечення інноваційності територіально-просторового розвитку, що взаємозумовлюється економічним зростанням і врахуванням всієї сукупності суспільних змін, особливостей і передумов регіонального зростання, з акцентуванням уваги на екологічних підходах до збереження довкілля як необхідного постулату формування комфортного життєвого середовища і одночасним дотриманням інтересів як регіональної економічної системи, так і держави в цілому;

- методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку, які, порівняно з існуючою практикою, базуються передусім на врахуванні особливостей регіонального розвитку, мають системний характер і поєднують вплив різних факторів і відповідних індикаторів з метою отримання узагальнюючих показників на основі аналізу і порівняння окремих з них;

- теоретичний підхід до дослідження інституційної складової інноваційного розвитку регіону з урахуванням формальних і неформальних складових, що дало змогу окреслити його функціональність у напрямі правового, організаційного і економічного забезпечення, з їх адаптацією до особливостей територіального інноваційного розвитку;

дістали подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування наукових принципів забезпечення інноваційного розвитку регіональної інноваційної системи, що уможливило окреслення чинників

впливу на формування дієвих інноваційних підходів, адаптованих до територіальних умов розвитку;

- оцінювання регіональних інноваційних особливостей на основі системного аналізу, що дало змогу сформуванню матрицю інноваційного розвитку з його диференціюванням за шістьма рівнями. Це дозволило окреслити стадії інноваційного розвитку регіону і стосується передусім зниження інноваційної активності, потребуючи в подальшому впровадження екологічних інновацій у процес розвитку регіону з метою збереження довкілля;

- окреслення і розширення сукупності взаємозумовлюючих і взаємозалежних багатокомпонентних факторів впливу на забезпечення інноваційного розвитку для подальшого використання у процесі формування дієвого інноваційного середовища і підвищення рівня інноваційності економічної системи регіону;

- концептуальні засади перспектив активізації інноваційного зростання в регіональному вимірі, що передбачають розроблення моделі факторів сприяння інноваційному розвитку регіону зі створенням дієвого регіонального управлінського ядра, діяльність якого спрямовуватиметься на формування ефективного інноваційного середовища, підвищення інноваційності економічної системи й активізацію інноваційного регіонального зростання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування запропонованих методичних підходів до забезпечення інноваційного розвитку в межах територіальної економічної системи, що сприятиме підвищенню рівня її інноваційності, формуванню інноваційного середовища, поглибленню процесу дифузії інновацій в пріоритетних сферах і видах економічної діяльності регіону, а також формуванню багатфакторної моделі інноваційного розвитку регіону, що дасть змогу спрогнозувати подальші зміни рівня його інноваційності з метою збереження навколишнього природного середовища територіальної системи.

Найважливіші результати було використано на регіональному рівні. Регіональними органами влади, зокрема департаментом фінансів (довідка № 1082 від 10.05.2019 р.), управлінням зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка № 02-08/217 від 10.05.2019 р.) при розробленні й формуванні Проекту стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 рр. використано пропозиції автора щодо виокремлення факторів впливу на забезпечення інноваційного розвитку регіону, окреслення пріоритетів у процесі формування інноваційної стратегії з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Крім того, результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес ДВНЗ «Ужгородський національний університет», а саме при викладанні дисциплін «Державне і регіональне управління», «Міжнародна торгівля», «Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності», «Економічні ризики та методи їх вимірювання», «Економіка та фінанси підприємств», «Фінанси, гроші і кредит», «Контролінг», «Менеджмент проектів», «Фінансовий менеджмент та кредитна політика», «Реклама і стимулювання збуту» (довідка № 1973/01-14 від 23.05.2019 р.).

Теоретико-методичні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані при прийнятті практичних управлінських рішень керівниками й

спеціалістами, органами державного, регіонального управління та місцевого самоврядування з метою реалізації інноваційної моделі розвитку в межах територіальної економічної системи.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною роботою автора, в якій проведено комплексне дослідження теоретико-методичних положень щодо формування і забезпечення інноваційного розвитку в регіональному вимірі. Результати, висновки і пропозиції, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, є самостійним науковим доробком автора. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційному дослідженні використано лише ті ідеї й розробки, які є результатом наукового пошуку здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: II Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (Кропивницький, 2019); VI Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих науковців «Актуальні проблеми маркетингового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки» (Луцьк, 2019); VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання – міждисциплінарний підхід» (Харків, 2018); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів та молодих вчених «Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (Сєверодонецьк, 2018); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Студенти та молодь – для майбутнього України» (Бахмут, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 50-річчя організації Карпатського біосферного заповідника «Проблеми збереження гірських екосистем та сталого використання біологічних ресурсів Карпат» (Рахів, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки» (Ужгород, 2018); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Організаційно-економічні чинники розвитку ринкового середовища в Україні: проблематика та перспективи» (Мукачево, 2018); II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції молодих учених, аспірантів та студентів «Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти» (Львів, 2017); VII Міжнародній науково-теоретичній інтернет-конференції молодих учених, аспірантів, студентів «Творчий пошук молоді – курс на ефективність» (Хмельницький, 2016); наукових конференціях професорсько-викладацького складу ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за період 2015–2019 рр.

Публікації. За темою дисертації опубліковано 18 праць загальним обсягом 4,7 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,5 друк. арк., у тому числі: 5 статей – у наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (загальним обсягом 2,9 друк. арк., з них – особисто автору належить 2,5 друк. арк.), 1 праця – у зарубіжному виданні (загальним обсягом 0,7 друк. арк., особисто автору належить 0,7 друк. арк.); 12 публікацій за матеріалами конференцій, обсягом 1,8 друк. арк. (внесок автора – 1,7 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основна частина дисертаційної роботи викладена на 211 сторінках комп'ютерного тексту. Дисертація містить 37 таблиць, 33 рисунки, 24 додатки. Список використаних джерел налічує 211 найменувань і викладений на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і практичне значення дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, які ставилися під час роботи, розкрито методи дослідження та наукову новизну, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, теоретичне та практичне значення, зазначено апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «**Теоретико-методичні основи виміру інноваційного розвитку регіону**» здійснено: теоретичні узагальнення і розгляд наукових підходів до вирішення проблем інноваційного розвитку регіону, запропоновано автором власне бачення щодо забезпечення інноваційності територіально-просторового розвитку, обґрунтовано структурно-цільові компоненти інноваційного потенціалу, сформовано інституційне забезпечення інноваційного розвитку регіону, розглянуто методичні підходи до дослідження виміру інноваційного розвитку регіону.

Результативність інноваційного розвитку регіону зумовлюється забезпеченням умов життєдіяльності людини, зокрема господарської, формуванням комфортного життєвого середовища з підвищення добробуту, рівня і якості життя населення. Досягнення зазначеної мети можливе за умови врахування і дотримання екологічних аксіом суспільного розвитку, що базуються на зменшенні або ж нівелюванні шкідливого впливу на навколишнє середовище, процес природокористування, наданні можливості для розширеного відтворення довкілля територіальної економічної системи.

Відмітимо, що компонентною структурою формування комфортного життєвого середовища людини є взаємозалежність трьох важливих складових: природної, соціальної або соціально-політичної, та техногенної. В сукупності вони зумовлюють необхідність виокремлення пріоритетів інноваційного розвитку регіональної системи з окресленням цілей, розробленням інноваційної стратегії, де обґрунтовуватимуться перспективні орієнтири інноваційної діяльності і здійснюватиметься пошук оптимальних шляхів досягнення результату і формування портфелю інноваційних проєктів.

Вагому роль при цьому відіграє управлінська складова забезпечення процесу нововведень у всіх сферах і видах економічної діяльності регіону. Крім цього, актуалізації набуває дієвість і компетентність суб'єктів забезпечення процесу впровадження інновацій, передусім регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування, незалежних груп інноваційних кластерів (інноваційні стартапи, компанії, організації, науково-дослідні інститути тощо), підприємців. Зумовленість цілі інноваційного розвитку регіону з окресленням засобів і суб'єктів її досягнення подано на рис. 1.

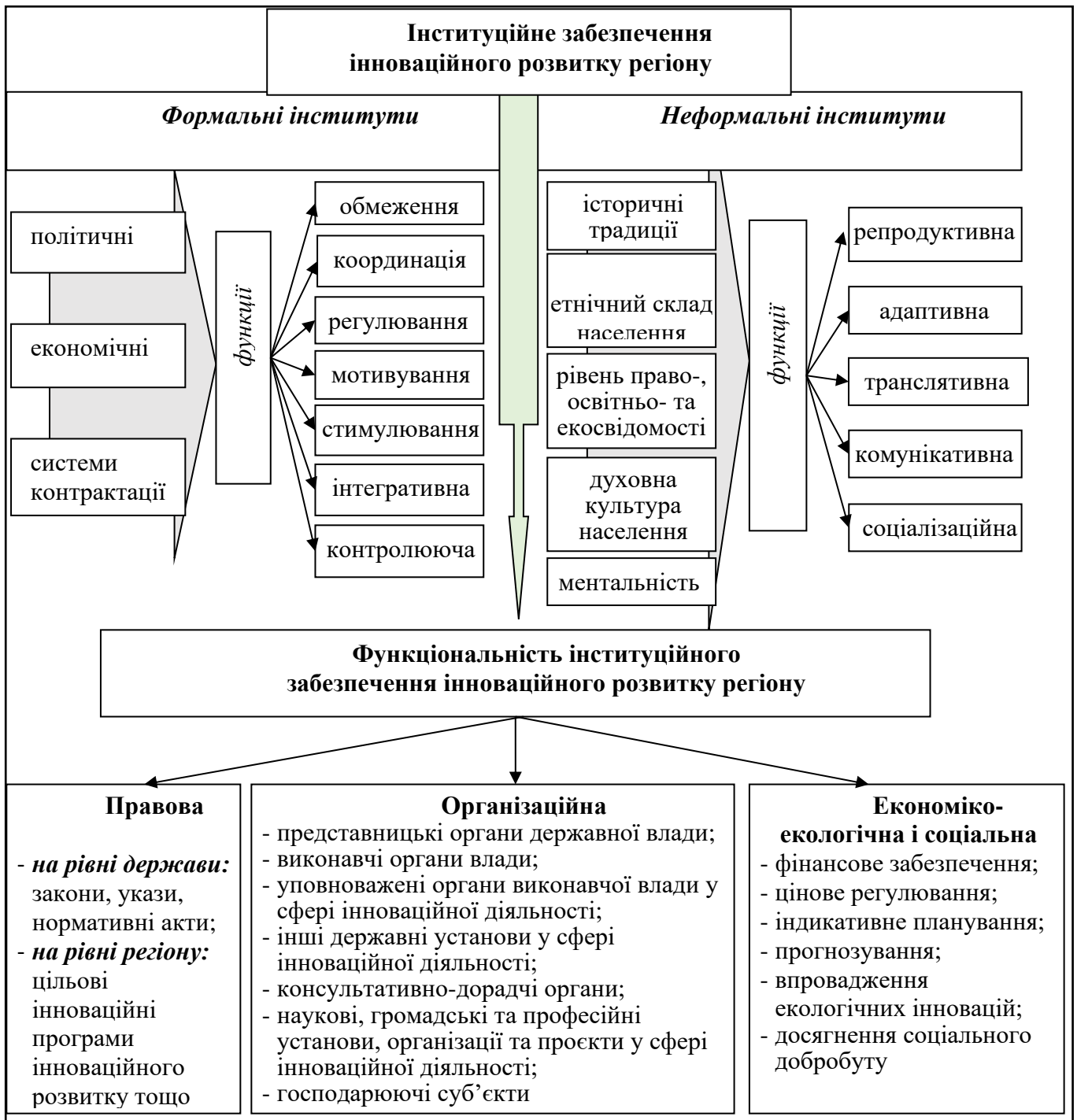

Рис. 1. Підходи до забезпечення процесу інноваційного регіонального розвитку

Джерело: розроблено автором

Забезпечення інноваційності територіально-просторового розвитку взаємозумовлюється економічним зростанням і врахуванням всієї сукупності суспільних змін у сфері інноваційного середовища і повинно базуватися на поєднанні економічних і екологічних інтересів, а також особливостей і передумов регіонального зростання з акцентуванням уваги на збереженні довкілля як необхідного постулату формування комфортного життєвого середовища з одночасним дотриманням інтересів як регіональної економічної системи, так і держави в цілому. При цьому досягнення результативності інноваційного розвитку регіону передусім залежить від поєднання інтересів всіх суб'єктів впливу на його забезпечення з одночасним урахуванням можливостей території і раціональним використанням природно-ресурсного потенціалу.

У процесі дослідження нами окреслено функціональність інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону, що проявляється у трьох його складових: правовій, організаційній та економічній, а інституційне забезпечення інноваційного розвитку регіону охоплює формальні та неформальні інститути. Так, законодавчо-нормативне забезпечення інноваційного розвитку в межах територіальної економічної системи відмічається багатогранністю правових аспектів (рис. 2).

Рис. 2. Функціональність інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону
Джерело: розроблено автором

Отже, інституційне забезпечення інноваційної діяльності зумовлюється сукупністю державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність організаційно-правових і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності країни та її регіонів.

Узагальнення науково-методичних та інноваційних підходів до забезпечення регіонального розвитку, а також оцінювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання у багатогранних сферах і видах економічної діяльності дає можливість стверджувати, що вагомого значення набуває їх комплексне задіяння з метою підвищення рівня результативності функціонування і економічного

зростання регіону. Серед зазначених підходів особливої уваги потребує використання новаційного підходу до управління територіальними економічними системами, врахування якого сприятиме активізації процесів перспективного регіонального зростання на інноваційній основі.

У другому розділі «Аналітичне дослідження регіонального виміру інноваційного розвитку», на базі теоретичних положень першого розділу, висвітлено результати оцінювання інноваційного розвитку Карпатського регіону та України в цілому, проаналізовано обсяг фінансування інноваційної діяльності територіальної економічної системи, а також на основі системного аналізу сучасного стану інноваційного розвитку Закарпатської області сформовано його матрицю. Дослідження засвідчило окремі зростаючі та спадні тенденції показників інноваційного розвитку областей Карпатського регіону за період 1995-2017 рр. (табл. 1.).

Таблиця 1

**Тенденції показників інноваційного розвитку областей
Карпатського регіону за період 1995-2017 рр.**

Показники	Закарпатська область	Області Карпатського регіону	Довідково: Україна
Кількість інноваційно активних підприємств за період 2000-2017 рр., од.	3 2000 р. (↑) 3 2005 р. (↓)	3 2000 р. (↓) 3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)	3 2000 р. (↓) 3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за період 2005-2017 рр.,%	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓)	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓)	3 2005 р. (↓)
Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, за період 2005-2017 рр., од.	3 2005 р. (↓)	3 2005 р. (↓)	3 2005 р. (↓)
Кількість придбаних нових технологій (технічних досягнень) в Україні та за її межами за період 2005-2017 рр., од.	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓)	3 2005 р. (↑) 3 2015 р. (↓)	3 2005 р. (↑) 3 2015 р. (↓)
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, за період 2005-2017 рр., од.	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓) 3 2016 р. (↑)	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓)	3 2005 р. (↑) 3 2010 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)
Кількість впроваджених видів інноваційної продукції за період 1995-2017 рр., найменувань	3 1995 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)	3 1995 р. (↑) 3 2000 р. (↓) 3 2010 р. (↑) 3 2016 р. (↓)	3 1995 р. (↑) 3 2000 р. (↓) 3 2010 р. (↑) 3 2016 р. (↓)
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів за період 1995-2017 рр., од.	3 1995 р. (↓) 3 2000 р. (↑) 3 2005 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)	3 1995 р. (↓) 3 2005 р. (↑) 3 2016 р. (↓)	3 1995 р. (↓) 3 2000 р. (↑) 3 2010 р. (↓) 3 2015 р. (↑) 3 2016 р. (↓)
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, за період 2010-2017 рр., од.	3 2010 р. (↓)	3 2010 р. (↓) 3 2016 р. (↑)	3 2010 р. (↓) 3 2016 р. (↑)
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за період 1995-2017 рр. од.	3 1995 р. (↓) 3 2000 р. (↑) 3 2005 р. (↓)	3 1995 р. (↑) 3 2005 р. (↓)	3 1995 р. (↑) 3 2005 р. (↓)
Чисельність працівників-сумісників, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за період 2000-2015 рр., од.	3 2000 р. (↓) 3 2005 р. (↑)	3 2000 р. (↑) 3 2010 р. (↓)	3 2000 р. (↑) 3 2010 р. (↓)
Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу за період 1995-2015 рр., осіб	3 1995 р. (↓) 3 2000 р. (↑) 3 2005 р. (↓)	3 1995 р. (↓)	3 1995 р. (↓)

Джерело: сформовано автором

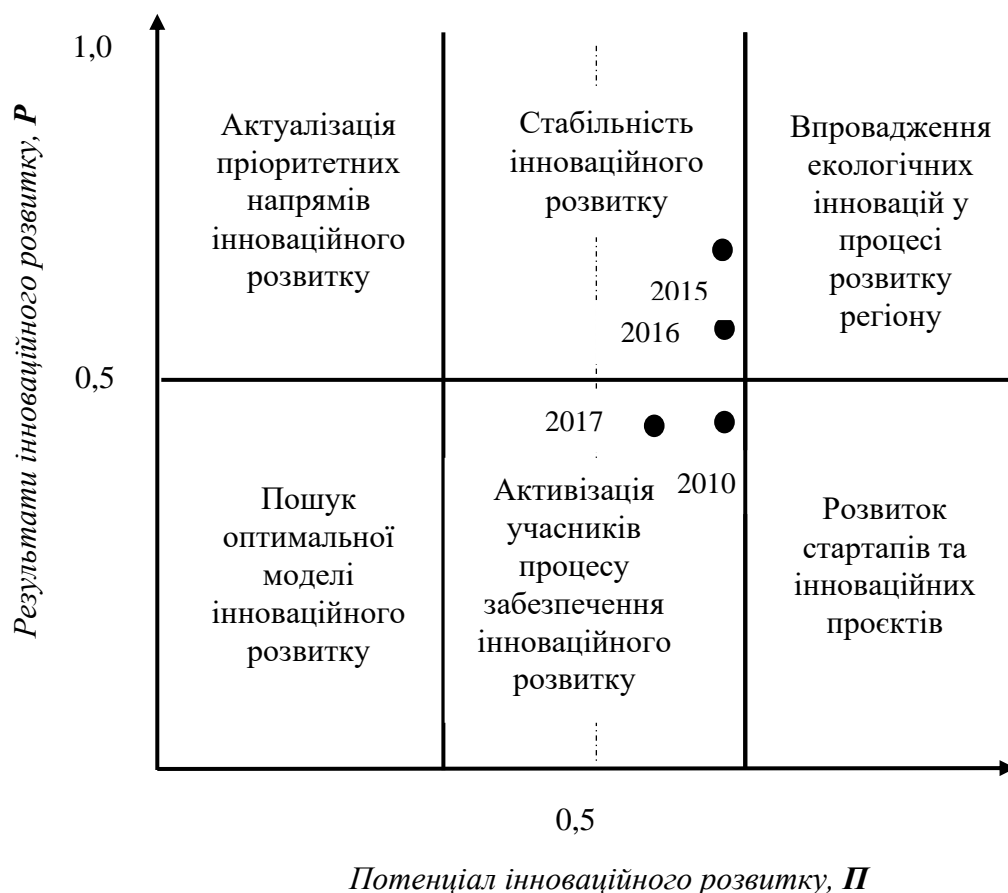
Аналіз частки обсягу фінансування інноваційної діяльності Закарпаття щодо областей Карпатського регіону та України в цілому до загальної суми витрат інноваційної діяльності засвідчує, що ця частка коливається і в середньому за період 2000 р. до 2017 р. становила: до Карпатського регіону 0,3 % та відповідно до України 5,3 %. Протягом зазначеного періоду основним джерелом фінансування витрат на інновації були власні кошти підприємств, що є характерним як для України, так і областей регіону в цілому, зокрема частка у загальному обсязі їх фінансування становила у 2005 р. – 98,6 %, у 2017 р. – 97,6 %. При цьому кошти, які надаються державними, місцевими бюджетами та позабюджетними фондами на інноваційну діяльність, є незначними, тому вони не мають впливу на загальний розвиток інноваційної діяльності, що свідчить також про недопрацювання органів влади у цій сфері.

На основі оцінювання показників динаміки обсягу інноваційних витрат в економічній системі регіону можна стверджувати, що за аналізований період (2000 – 2017 рр.) спостерігається спадна тенденція щодо загального обсягу витрат за різними напрямками інноваційної діяльності як в Україні в цілому (у 2000 р. – 2,3 %, 2017 р. – 0,3 %), так і Карпатському регіоні зокрема (у 2000 р. – 40,6 %, 2017 р. – 5,3 %). Протягом 2000 р. спостерігається фінансування витрат за рахунок коштів іноземних інвесторів, частка яких за аналізований рік становила 87,4 % до загальної суми витрат. З державного бюджету в 2015 р. профінансовано лише 0,9 % витрат на інновації, а у 2017 р. додатковим джерелом фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств стали кошти іноземних інвесторів. Оцінювання показників обсягу фінансування інноваційної діяльності свідчить про те, що у 2017 р. максимум частки самофінансування, порівняно з коштами вітчизняних та іноземних інвесторів, було зафіксовано на промислових підприємствах Закарпатської області (97,6 %).

У процесі дослідження застосовано сукупність інноваційних індикаторів, що сприяло детальному аналітичному оцінюванню регіональних особливостей інноваційного розвитку та виявленню інноваційного потенціалу пріоритетних сфер і видів економічної діяльності. На основі оцінювання показників інноваційної діяльності розраховано низку коефіцієнтів, основними з яких є: коефіцієнт інноваційно активних підприємств (на рівні держави – 14,3 %; регіону – 9 %), коефіцієнт інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції (на рівні держави – 1,3 %; регіону – 2,4 %), коефіцієнт інноваційності продукції (на рівні держави – 0,2 %; регіону – 0,01 %); кількість нових технологічних процесів, що припадає на 1 інноваційно активне підприємство (на рівні держави – 2,4 %; регіону – 0,58 %); експортна ефективність інноваційної діяльності (на рівні держави – 0,22 %; регіону – 0,3 %).

Оцінювання інноваційного розвитку регіону запропоновано здійснювати за шістьма секторами агрегування, зокрема за показниками потенціалу та результатами інноваційного розвитку, оскільки аналізована матриця дасть більш розширене та детальне вимірювання стану інноваційного розвитку регіону, а саме: визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку регіону; пошук та вибір оптимальної моделі інноваційного розвитку; стабільність інноваційного розвитку; активізація учасників процесу забезпечення інноваційного розвитку; впровадження екологічних інновацій у процесі розвитку регіону; розвиток стартапів та інноваційних проєктів.

Використовуючи результати розрахунків, які виступають в якості координат, визначимо позиції Закарпатської області і сформуємо матрицю інноваційного розвитку регіону (рис. 3):

Рис. 3. Позиція Закарпатської області на матриці інноваційного розвитку регіону
Джерело: сформовано автором за загальними показниками інноваційного розвитку Закарпатської області

Тенденції зміни стратегічної позиції Закарпатської області, зображені у вигляді матриці (рис. 3), стосуються передусім зниження інноваційної активності, що в подальшому потребує впровадження екологічних інновацій у процес розвитку регіону з метою збереження довкілля, а також необхідності на основі стартапів та інноваційних технологій реалізовувати інноваційні проєкти стратегій розвитку регіону, що забезпечить модернізацію та підвищення ефективності функціонування територіальної економічної системи.

Отже, проведений аналіз засвідчив порівняно низькі результати інноваційного розвитку Закарпатської області. Залишається низка проблем та перешкод для такого розвитку, що проявляється як на регіональному, так і на державному рівні і створює додаткові виклики на шляху формування ефективної інноваційної системи. Відповідно до цього першочерговим завданням регіональних органів влади є розроблення інноваційної стратегії розвитку регіону, що базуватиметься на сильних сторонах економічної системи.

У третьому розділі «**Активізація інноваційного розвитку регіону**» узагальнено зарубіжний досвід формування інноваційного середовища регіону, сформовано узагальнену модель факторів сприяння інноваційному розвитку регіону

з формуванням дієвого регіонального управлінського ядра, побудовано й розраховано множинно-регресійну багатofакторну модель інноваційного розвитку регіону, яка враховуватиме підходи до збереження навколишнього природного середовища, запропоновано заходи щодо удосконалення інноваційної системи регіону. Доведено вагому роль факторів впливу на підвищення рівня інноваційного розвитку регіону (рис. 4.).

Рис. 4. Узагальнена модель факторів сприяння інноваційному розвитку регіону

Джерело: сформовано автором

Отже, дослідження підтверджує необхідність узагальнення й обґрунтування багатогранності факторів впливу на забезпечення і підвищення рівня інноваційності регіонального зростання, що в подальшому дає можливість окреслення стратегічних підходів і сприяє активізації інноваційного зростання в регіональному вимірі. З метою отримання синергічного ефекту у процесі регіонального інноваційного розвитку доцільним є врахування багатокomпонентності факторів впливу, нівелювання інноваційних кризових факторів й актуалізація факторів інноваційного сприяння.

Для оцінки впливу факторів на регіональний вимір інноваційного розвитку запропоновано проведення множинного регресійного аналізу. Спираючись на наявні статистичні дані й методику кореляційно-регресійного аналізу, побудовано множинно-регресійну багатфакторну модель інноваційного розвитку регіону, яка є адекватною реальній дійсності і має такий вигляд:

$$Y = -708,22 + 79,84 \cdot X_1 - 0,22 \cdot X_2 + 75,04 \cdot X_3 - 0,62 \cdot X_4 - 1,13 \cdot X_5,$$

де Y – обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн;

X_1 – кількість організацій, які здійснювали наукові дослідження і розробки, од.;

X_2 – кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, од.;

X_3 – обсяг фінансування наукових досліджень і розробок, млн грн;

X_4 – обсяг капітальних інвестицій, млн грн;

X_5 – обсяг капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, млн грн.

Таким чином, оцінювання ефективності інноваційного розвитку регіону з урахуванням екологічного аспекту посилить результативність інноваційних проєктів, сприятиме формуванню комплексного підходу у процесі розроблення стратегії регіонального інноваційного розвитку, де особлива увага приділятиметься досягненню соціально-економічного ефекту, корисного як для суспільства, так і навколишнього середовища в цілому.

Заключним етапом у процесі формування концепції інноваційної стратегії розвитку регіону є розроблення загальної стратегії з активізації інноваційного зростання, що передбачатиме: окреслення пріоритетів розвитку відповідно до визначених критеріїв; розроблення цільових інноваційних програм, що містять індикатори досягнення певних показників, алгоритм дій, обґрунтування потреби в ресурсах, розрахунок економічної ефективності; формування заходів, що забезпечують нормативно-правову захищеність, вдосконалення економічного механізму функціонування організаційно-правових форм господарювання; визначення кінцевих термінів реалізації стратегії з активізації інноваційного зростання регіону.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та вирішення актуального науково-прикладного завдання, що полягає у розробці теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо інноваційного розвитку регіону. За результатами дисертаційного дослідження зроблено такі висновки:

1. Економічна сутність регіонального інноваційного розвитку зумовлюється перманентним процесом функціонування складного механізму, результатом чого є економічне зростання територіальної системи. Зазначений процес повинен

враховувати суспільні зміни у сфері інноваційного середовища і базуватися на поєднанні економічних і екологічних інтересів у сфері збереження довкілля, що є постулатом формування комфортного життєвого середовища, з одночасним дотриманням інтересів як регіональної економічної системи, так і держави в цілому.

2. Результативність інноваційного розвитку регіону передусім залежить від поєднання інтересів усіх суб'єктів впливу на його забезпечення з одночасним урахуванням можливостей території і раціонального використання природно-ресурсного потенціалу. Актуалізація формування науково-практичних підходів до вирішення проблемних питань регіонального розвитку на інноваційній основі зумовлює необхідність задіяння владних структур та інститутів забезпечення досліджуваного розвитку, в тому числі регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування. Інституційна складова відіграє вагомую роль у процесі забезпечення інноваційного розвитку територіальних економічних систем. При цьому інститути структуруються за формальними і неформальними підходами (правилами), з окресленням їх функціональності. Формальними вважаються *політичні інститути* як різновид інститутів соціальних, в основі функціонування яких – певна владна модель у суспільстві з напрацьованими, як правило в довготривалому періоді, нормами, звичаями і навіть звиканням населення до сформованого інституційного порядку; *економічні інститути*, які поєднують окремі норми і «правила гри» у процесі господарської діяльності, специфічні соціальні відносини, де взаємозумовлюються інтереси суб'єктів господарювання, владно-управлінських і організаційних структур тощо у процесі виробництва, розподілу і споживання, а в цілому функціонування територіальної економічної системи; *система контракції*, тобто формування дієвої нормативно-правової системи з визначеним порядком укладення договорів і контрактів у різних сферах і видах економічної діяльності.

3. Розглянуто методичні підходи до дослідження виміру інноваційного розвитку регіону через призму складної і динамічної соціально-економічної системи, де відбувається взаємозумовленість і взаємозалежність явищ у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ в умовах посилення і необхідної активізації інноваційності сфер і видів економічної діяльності, а також під впливом багатогранних факторів, які сприяють або ж гальмують впровадження інновацій у процес регіонального зростання. Дотримання новаторських принципів з метою підвищення інноваційності регіонального розвитку уможлиблює досягнення синергічного ефекту, де важливим чинником впливу є дієві інноваційні підходи, адаптовані до сприятливих територіальних умов розвитку, можливостей його забезпечення, з обґрунтуванням організаційних стандартів щодо створення ефективного інноваційного середовища, в межах якого результативно і прибутково функціонуватимуть пріоритетні види економічної діяльності на довготривалу перспективу.

4. Досліджено стан та динаміку інноваційного розвитку Карпатського регіону та України в цілому, де виявлено окремі тенденції та зроблено висновок, що рівень інноваційного розвитку Закарпатської області за період 2000-2017 рр. порівняно до України є досить низьким. Так, у 2017 р. рівень інноваційного розвитку Закарпатської області був значно нижчим від середньоукраїнського і становив 32 %. Інтегральний показник інноваційного розвитку області у 2010 р. становив 54 %, а у 2017 р. 44 %,

тобто зменшився на 10 %, що в загальному засвідчує середній рівень інноваційного розвитку в Україні. Недостатньо активним є впровадження нових технологічних процесів на підприємствах області, низькими – коефіцієнт інноваційної продукції та продуктивність інноваційних витрат. Зменшення показників відбулося за рахунок зниження загальної кількості підприємств, що здійснювали інновації, значного зменшення обсягів реалізації інноваційної продукції, а також через практичну відсутність фінансової підтримки з боку держави та місцевих бюджетів.

5. Проаналізовано фінансове інноваційне забезпечення регіону протягом 2000-2017 рр., де основним джерелом фінансування витрат на інновації були власні кошти підприємств, частка у загальному обсязі фінансування яких становила у 2005 р. 98,6 %, у 2017 р. – 97,6 %, що демонструє ситуацію, характерну для України в цілому і для області зокрема. Відмітимо, що протягом 2000 р. спостерігається фінансування витрат за рахунок коштів іноземних інвесторів, частка яких за аналізований рік становила 87,4 % до загальної суми витрат. З державного бюджету в 2015 р. було профінансовано лише 0,9 % витрат на інновації, а у 2017 р. додатковим джерелом фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств стали кошти іноземних інвесторів. Отже, в Україні, і Закарпатті зокрема, наявна тенденція збільшення витрат на інновації. Також слід зазначити, що фінансування інноваційного розвитку регіону певною мірою обмежується на державному рівні, що пов'язано з фінансово-економічною нестабільністю в країні та кризовим станом більшості підприємств, які змушені реалізовувати інноваційні процеси за рахунок власних коштів. Найбільша частка витрат на інноваційну діяльність стосується придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, натомість менше уваги приділяється фінансуванню витрат на придбання нових знань та дослідження і розробки. Тому важливим є збільшення диверсифікації джерел фінансування інноваційної діяльності.

6. Застосування комплексного підходу до оцінювання сучасного стану інноваційного розвитку Закарпатської області дозволило сформувати матрицю останнього з інтерпретацією результатів оцінювання, яке диференціюється за 6 рівнями, що дало змогу окреслити стадії інноваційного розвитку регіону. З метою ефективного використання наявного потенціалу необхідно сформувати стратегію інноваційного розвитку регіону, створити сприятливі умови для інвестиційної діяльності, сприяти формуванню міжгалузевих кластерів інноваційного спрямування.

7. У процесі узагальнення зарубіжного досвіду виявлено необхідність зосередження наявних незначних ресурсів на ключових напрямках модернізації економіки за прикладом Японії та країн Південно-Східної Азії з перших кроків селекційного господарського розвитку. Крім цього, доцільним є застосування окремих елементів досвіду інших країн світу, до прикладу Китаю, щодо створення точкових територіальних центрів високотехнологічного розвитку; зосередження матеріальних і фінансових ресурсів на поетапному вивченні програм модернізації економіки США, країн-членів ЄС, країн-членів СНД, Японії, Китаю та ін.; здійснення підтримки малого технологічного бізнесу з досвіду країн Центрально-Східної Європи; реалізація міждержавних технологічних проєктів з обов'язковою державною підтримкою і контролем за діяльністю технопарків і технополісів з досвіду країн ЄС; врахування проблемних питань щодо впровадження інновацій за допомогою системи

іноземного інвестування, що в подальшому може призвести до істотного перерозподілу власності між національними і зарубіжними суб'єктами господарювання на користь останніх. Такий довід уже накопичено в країнах Східної Європи, зокрема в Угорщині та Чехії.

8. Доведено, що інноваційне зростання економічної системи регіону зумовлюється багатокомпонентністю факторів впливу, серед яких законодавчі, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, техніко-технологічні, екологічні. Перелік зазначених факторів можна розширювати за рахунок гуманітарних чинників, шляхом регулювання рівня економічних інноваційних знань населення регіону, що впливають на його освіченість, а також рівень розвитку науки в регіоні та країни в цілому; інформаційних факторів, які безпосередньо впливають на використання інформаційних ресурсів у процесі впровадження інновацій. Окреслення сукупності взаємозумовлюючих і взаємозалежних факторів впливу на регіональному зрізі, передусім наукового, інтелектуального, кадрового, а також наявної потужної системи вищої школи уможливило обґрунтування необхідності формування результативної системи реалізації інноваційних процесів. У дослідженні аргументовано, що пріоритетним фактором впливу на забезпечення інноваційного розвитку є передусім наявність потужного наукового потенціалу, який формує людський капітал, з відтворювальними можливостями його інтелектуального розвитку, що в подальшому безпосередньо впливає на створення і накопичення інноваційного потенціалу в межах територіальної економічної системи. Вагомого значення у розширенні інноваційного потенціалу набуває фактор людського розвитку, що зумовлюється професійними здібностями людини, її сумлінністю і майстерністю у праці, зацікавленістю в оволодінні економікою знань з метою подальшого використання у процесі формування дієвого інноваційного середовища і підвищення рівня інноваційності економічної системи регіону.

9. Запропоновано складові регіонального виміру інноваційного забезпечення, що зумовлюються сукупністю факторів інноваційного спрямування з формуванням дієвого регіонального управлінського ядра, діяльність якого сприятиме процесу реалізації інноваційних проєктів і програм, смарт-спеціалізацій; залучення інвестиційних ресурсів, новітніх розробок і технологій, венчурного капіталу тощо. Активізація зазначеної діяльності стосуватиметься й формування інноваційної стратегії розвитку регіону з урахуванням його специфічних особливостей і потенційних інноваційних можливостей. Крім цього, вагомого значення набуває поєднання інтересів науки, вищої школи, господарюючих суб'єктів, органів державної влади і місцевого самоврядування, а також місцевої громади. Функціональність зазначеного інноваційного управлінського ядра може посилюватися завдяки діяльності провайдерів економічних знань й інноваційних послуг, бізнес-інкубаторів, стартап-компаній тощо. Для оцінки впливу факторів на регіональний вимір інноваційного розвитку запропоновано багатофакторну модель інноваційного розвитку регіону з метою збереження навколишнього природного середовища. Застосування цієї моделі дасть змогу прогнозувати подальші зміни рівня інноваційного розвитку регіону з метою збереження природного навколишнього середовища територіальної економічної системи.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових вітчизняних виданнях:

1. Довба, І.В. (2018g). Теоретичні основи інноваційного розвитку регіону. *Причорноморські економічні студії*, 30 (1), 135-139. (0,5 др.арк.). (Журнал індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*).

2. Довба, І.В. (2018f). Тенденції інноваційного розвитку Закарпатського регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 4 (15), 262-267. (0,4 др.арк.).

3. Довба, І.В., & Газуда, Л.М. (2018a). Державне забезпечення інноваційного розвитку регіону: досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 20(1), 96-99. (0,52 др.арк.). (Особистий внесок автора полягає в дослідженні зарубіжного досвіду щодо державного забезпечення інноваційного розвитку регіону (0,5 др.арк.)). (Журнал індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*).

4. Довба, І.В. (2018с). Механізм розроблення і реалізації стратегії інноваційного розвитку регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 30(4), 38-41. (0,4 др.арк.). (Журнал індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*).

5. Довба, І.В., Дюгованець, О.М., & Федурця, В.П. (2018). Методи прогнозування інноваційного розвитку регіону. *Економіка та суспільство*, 18, 610-615. (0,4 др.арк.). (Особистий внесок автора полягає у виборі методів оцінки прогнозування інноваційного розвитку (0,3 др.арк.)). (Журнал індексується в наукометричній базі *Index Copernicus*).

Публікації в зарубіжних виданнях:

6. Dovba, I. (2019). Factors influencing the innovative development of the region. *European journal of economics and management*, Vol. 5, 2, 28-38. (0,7 др.арк.). (Журнал індексується в наукометричній базі *Index Copernicus* (Імпакт-фактор – IСV 2017: 76.26)).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Довба, І.В. (2016a). *Венчурне інвестування українських інноваційних підприємств*. Творчий пошук молоді – курс на ефективність, Матеріали доповідей VII Міжнародної науково-теоретичної інтернет-конференції молодих учених, аспірантів, студентів. Хмельницький: ХКТЕІ, 44-46. (0,1 др.арк.).

8. Довба, І.В. (2017). *Інноваційна діяльність України у порівнянні з європейськими країнами*. Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти, Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених, аспірантів та студентів.. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Інститут економіки і менеджменту НУ «Львівська політехніка», Науково-навчальний комплекс «Економосвіта», 42-46. (0,2 др.арк.).

9. Довба, І.В. (2018b). *Інновації як фактор розвитку ефективної підприємницької діяльності в Україні*. Організаційно-економічні чинники розвитку ринкового середовища в Україні: проблематика та перспективи, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Мукачєво, ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж», 21-24. (0,1 др.арк.).

10. Довба, І.В., & Лєсюк, К.І. (2018). *Необхідність впровадження інновацій для розвитку бізнесу в Україні*. Організаційно-економічні чинники розвитку

ринкового середовища в Україні: проблематика та перспективи, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Мукачєво, ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж», 43-45. (0,14 др.арк.). *(Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження інновацій для розвитку територіальної економічної системи (0,1 др.арк.))*.

11. Довба, І.В. (2018а). *Аналіз фінансування інноваційної діяльності підприємництва в Україні*. Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки, Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 286-289. (0,1 др.арк.).

12. Довба, І. В., & Газуда, Л. М. (2018b). *Екологічна складова інноваційного розвитку регіону*. Проблеми збереження гірських екосистем та сталого використання біологічних ресурсів Карпат, Матеріали міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 50-річчя організації Карпатського біосферного заповідника. Івано-Франківськ: НАІР, 96-100. (0,24 др.арк.). *(Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні екологічної складової інноваційного розвитку регіону (0,2 др.арк.))*.

13. Довба, І.В. (2018e). *Роль інновацій на сучасному етапі розвитку економіки*. Студенти та молодь – для майбутнього України, Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Бахмут: ДонУЕП, 15-16. (0,1 др.арк.).

14. Довба, І.В. (2018h). *Умови розвитку інноваційної діяльності в регіоні*. Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі, Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів та молодих вчених. Северодонецьк, 31-34. (0,2 др.арк.).

15. Довба, І.В. (2018d). *Механізм та структура інноваційного розвитку регіону*. Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання – міждисциплінарний підхід, Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Харків, 104-106. (0,1 др.арк.).

16. Довба, І.В., & Лиходій, Т. В. (2019). *Маркетинг інновацій як чинник розвитку регіону*. Актуальні проблеми маркетингового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки, Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Луцьк, 75-76. (0,12 др.арк.). *(Особистий внесок автора полягає у вивченні чинника маркетингу інновацій (0,1 др.арк.))*.

17. Довба, І.В., & Газуда, Л.М. (2019). *Основні фактори інноваційного розвитку регіону*. Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України, Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Кропивницький. (0,23 др.арк.). *(Особистий внесок автора полягає в розробці основних факторів інноваційного розвитку регіону (0,2 др.арк.))*. *(Подано до друку)*.

18. Довба, І.В. (2019). *Аналіз соціально-економічного розвитку регіону на інноваційній основі УжНУ*. Науково-практичне забезпечення інноваційного розвитку країни: підсумки та матеріали круглого столу. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». (0,2 др.арк.). *(Подано до друку)*.

АНОТАЦІЯ

Довба І.В. Регіональний вимір інноваційного розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород, 2019.

У дисертаційній роботі узагальнено науково-теоретичні, методичні і прикладні засади інноваційного розвитку регіону в умовах трансформаційних змін. Проведено аналіз підходів до процесу забезпечення інноваційного регіонального розвитку та розуміння його сутності. Досліджено та систематизовано функціональність інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону. Розглянуто методичні підходи до дослідження виміру інноваційного розвитку регіону через призму складної і динамічної соціально-економічної системи. Досліджено стан та динаміку інноваційного розвитку Карпатського регіону та України в цілому. Проаналізовано сукупність інноваційних індикаторів. Сформовано матрицю інноваційного розвитку регіону з інтерпретацією результатів оцінювання. Розглянуто зарубіжний досвід інноваційного розвитку економіки та інституційного забезпечення цього процесу. Запропоновано узагальнену модель факторів сприяння інноваційному розвитку регіону з формуванням дієвого регіонального управлінського ядра, діяльність якого сприятиме процесу реалізації інноваційних проєктів і програм. Побудовано й розраховано множинно-регресійну багатофакторну модель інноваційного розвитку регіону, яка враховуватиме підходи до збереження навколишнього природного середовища. Запропоновано заходи щодо удосконалення інноваційної системи регіону.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний розвиток регіону, інноваційна діяльність, оцінка інноваційного розвитку, індикатори інноваційного розвитку, фактори інноваційного розвитку регіону.

SUMMARY

Dovba I.V. Regional dimension of innovative development. - Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

A dissertation submitted for the degree of candidate of economics sciences (PhD) by speciality 08.00.05 – productive power development and regional economic. – State Higher Educational Institution «Uzhhorod National University», Ministry of Education and Science of Ukraine, Uzhhorod, 2019.

The scientific-theoretical, methodological and applied foundations of regional innovative development in transformational changes` conditions are summarized in the dissertation. The approaches to the process of innovative regional development support and understanding of its essence are analyzed.

Structural and target components of the innovation potential are substantiated and the conclusion is that its managerial component in the market economy is of prior importance. The institutional support functionality of innovative region development, which is manifested in its three components: legal, organizational and economic, is studied and systematized. The institutes are structured according to formal and informal approaches (rules), with outlining their opportunism.

The innovative development principles of the regional economic system are summarized. So it makes possible to achieve a synergistic effect, where effective innovative approaches are an important factor adapted to favorable territorial conditions of

development. Opportunities for its provision with the justification of organizational standards for creating an effective innovation environment, where long-term priority economic activities will function effectively and profitably.

Methodical approaches to the study of the innovative regional development through the prism of a complex and dynamic socio-economic system, where the interconnection and interdependence of phenomena in the production process, distribution, exchange and consumption of material goods under conditions of strengthening and necessary activation of spheres` and types` of economic activity innovativeness are considered also influenced by multifaceted factors that contribute to or hinder innovation in regional growth.

The state and dynamics of innovative development of the Carpathian region and Ukraine as a whole are studied. Some tendencies concerning a decrease in industrial enterprises` innovative activity are revealed.

The set of innovative indicators was analyzed, which facilitated to detail analytical evaluation of innovative development regional peculiarities and detection of innovative potential of priority economic activity spheres and types.

The innovative regional development matrix is made by the author with the evaluation results` interpretation, which is differentiated by six levels and allowed to define the innovative regional development stages. This concerns, first and foremost, the reduction in innovation activity and further requires the implementation of eco-innovations in the regional development process to preserve the environment. As well as the need to implement innovative strategies` projects of this development based on start-ups and innovative technologies. It will ensure modernization and increase the efficiency of the system functioning.

Foreign experience of innovative economic development and its institutional support is considered. In this context, the study results allow us to conclude that it is advisable to familiarize with the peculiarities of institutional support formation and development for innovation of the world economy, including the USA, the Member States of the European Union, CIS, Japan, China, Vietnam, and others.

A generalized model of factors to the innovative regional development with the formation of an effective regional management core is made by the author, which activity will contribute to the process of innovative projects and programs, smart specializations implementation; attracting investment resources, the latest developments, and technologies, venture capital, etc. The revitalization of this activity will also concern the formation of an innovative strategy for regional development, taking into account its specific features and potential innovative opportunities.

A multi-regression multifactorial model of innovative regional development has been constructed and calculated. This model will take into account approaches to the conservation of the natural environment. According to the results of the estimation, it is determined that the greatest impact on innovative regional development has its environmental situation state. The application of the proposed model will allow predicting further changes in the innovative regional development level based on the conservation of the territorial system natural environment.

Strategies have been proposed to improve the region's innovation system, in particular, enhancement of investment climate and stimulate innovative investment through the flexible system formation of financial incentives for business entities, especially those implementing innovative technologies.

Keywords: innovations, innovative development, innovative regional development, innovative activity, innovative development evaluation, innovative development indicators, innovative regional development factors, innovative regional development model.

Підписано до друку 28.08.2019 р.
Формат 60 x 84/16. Ум.друк.арк. 0,9
Тираж 100 прим. Зам. № 96

Редакційно-видавничий відділ видавництва УжНУ «Говерла»
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
dep-editors@uzhnu.edu.ua
Видавництво УжНУ «Говерла».
88000, м.Ужгород, вул.Капітульна, 18.
*Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т № 32 від 31 травня 2006 року*